

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 662

Warszawa, 13 września 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 33 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt uchwały:

- w sprawie upamiętnienia 180. rocznicy urodzin Wawrzyńca Hajdy, śląskiego działacza niepodległościowego.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem uchwały upoważniamy pana posła Łukasza Ściebiorowskiego.

(-) Piotr Adamowicz; (-) Sylwia Bielawska; (-) Paweł Bliźniuk; (-) Marek Jan Chmielewski; (-) Zofia Czernow; (-) Joanna Frydrych; (-) Krzysztof Gadowski; (-) Elżbieta Gelert; (-) Włodzisław Giziński; (-) Małgorzata Gromadzka; (-) Barbara Grygorcewicz; (-) Krzysztof Habura; (-) Agnieszka Hanajczyk; (-) Iwona Hartwich; (-) Marek Tomasz Hok; (-) Patryk Jaskulski; (-) Dominik Jaśkowicz; (-) Piotr Kandyba; (-) Katarzyna Kierzek-Koperska; (-) Magdalena Małgorzata Kołodziejczak; (-) Tomasz Kostuś; (-) Aleksandra Kot; (-) Iwona Małgorzata Krawczyk; (-) Katarzyna Królak; (-) Adam Krzemiński; (-) Henryka Krzywonos-Strycharska; (-) Alicja Łepkowska-Gołaś; (-) Dorota Łoboda; (-) Alicja Łuczak; (-) Paweł Masełko; (-) Arkadiusz Myrcha; (-) Jacek Niedźwiedzki; (-) Jolanta Niezgodzka; (-) Paweł Papke; (-) Karolina Pawliczak; (-) Małgorzata Pępek; (-) Lucjan Marek Pietrzczyk; (-) Elżbieta Anna Polak; (-) Agnieszka Pomaska; (-) Mariusz Popielarz; (-) Renata Rak; (-) Marek Rząsa; (-) Krystyna Sibińska; (-) Katarzyna Stachowicz; (-) Henryk Szopiński; (-) Krystyna Szumilas; (-) Łukasz Ściebiorowski; (-) Apoloniusz Tajner; (-) Maciej Tomczykiewicz; (-) Jarosław Urbaniak; (-) Adrian Witczak; (-) Przemysław Witek; (-) Anna Wojciechowska; (-) Maciej Wróbel; (-) Bartosz Zawieja; (-) Witold Zembaczyński.

UCHWAŁA
SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia września 2024
w sprawie upamiętnienia 180. rocznicy urodzin Wawrzyńca Hajdy, śląskiego
działacza niepodległościowego

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uroczyście upamiętnia 180. rocznicę urodzin Wawrzyńca Hajdy, śląskiego działacza niepodległościowego i literata, który całe swoje życie poświęcił walce o prawa narodowe Polaków w zaborze pruskim.

W dobie germanizacji w XIX wieku na Górnym Śląsku dojrzewały talenty literackie oraz bojownicy odrodzenia polskiego ruchu narodowego. Jednym z nich był urodzony 8 sierpnia 1844 roku w Nowych Reptach – dzisiejszej dzielnicy Tarnowskich Gór, mieszkaniec Piekar Śląskich – Wawrzyniec Hajda, znany śląski działacz społeczno-narodowy. Jego zaangażowanie w obronę polskości na terenach, gdzie dominował pruski wpływ kulturowy i polityczny odegrało istotną rolę w walce z germanizacją na Górnym Śląsku w drugie połowie XIX wieku, a uznanie jego działalności rozeszło się szerokim echem daleko poza granice regionu, w którym mieszkał.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej oddaje hołd Wawrzyńcowi Hajdzie. Niech jego postać, symbolizująca obronę polskości oraz maksyma: „Miłość ojczyzny, pobożność, oświata niech twoje życie w jeden węzeł spleta”, na zawsze pozostanie w pamięci Polaków.

UZASADNIENIE

Wawrzyniec Hajda gorąco wierzył w odrodzenie się niepodległej Polski – w swoich wystąpieniach głosił, że przed narodem polskim stoi wiele trudności, ale po latach zdominowanych przez wojnę w Europie, powstanie wolna i silna Polska.

Słowa których jest autorem: „... gdy serca Polaków w miłości do Ojczyzny zagrają dzwonowym grzmiotem, to wtedy dla Polski godzina wolności uderzy” - przyniosły mu przydomek „Wernyhora”. Jego działania koncentrowały się na utrzymaniu polskiej tożsamości narodowej, języka i tradycji w obliczu intensywnej polityki germanizacyjnej, prowadzonej przez władze pruskie.

Życie ciężko doświadczyło Wawrzyńca Hajdę. Wcześniej stracił rodziców, stając się jedynym żywicielem rodziny. Jeszcze przed ukończeniem 30. roku życia, na skutek wypadku w kopalni, stracił wzrok. To nieszczęście jednak nie złamało go, a popchnęło do działania na polu narodowym, zwłaszcza do pracy z młodzieżą, której stał się przewodnikiem i nauczycielem w realizacji wielkiej idei, jaką była misja odrodzenia polskości.

Utraciwszy wzrok, rozpoczął nowy etap w życiu. Jednym z głównych działań Hajdy było organizowanie i wspieranie inicjatyw, mających na celu obronę języka polskiego w śląskich kościołach. Współpracował z polskimi duchownymi - ks. Józefem Katryniokiem, ks. Norbertem Bończykiem, ks. Karolem Abramskim, ks. Pawłem Sygułą - którzy podobnie jak on, sprzeciwiali się próbom germanizacji nabożeństw. Kościół, będący ważnym ośrodkiem życia społecznego i narodowego, stał się jednym z głównych celów tejże polityki. Hajda, jako świadomy działacz narodowy, zdawał sobie sprawę z roli języka polskiego w kościele, który był nie tylko miejscem modlitwy, ale także jednym z ostatnich bastionów polskości w życiu codziennym. W związku z tym, aktywnie angażował się w walkę o zachowanie języka polskiego w liturgii, kazaniach i innych kościelnych obrzędach. Dzięki jego postawie, wiele parafii na Górnym Śląsku utrzymało

polskojęzyczne msze, co miało ogromne znaczenie dla podtrzymania tożsamości polskiej wśród wiernych.

Kolejnym, kluczowym obszarem działalności Hajdy była edukacja. Wspierał on zakładanie polskich szkół oraz aktywnie działał na rzecz wprowadzenia języka polskiego do programów nauczania, mimo nacisków władz na niemieckojęzyczne kształcenie. Hajda angażował się również w tworzenie i działalność polskich organizacji społecznych, które miały na celu krzewić polską kulturę i świadomość narodową wśród ludności Śląska. Z jego inicjatywy powstało piekarskie „Kółko Polskie”, następnie „Towarzystwo Alojzjanów” oraz „Kasyno Polskie”, których działalnością kierował, mimo szykan i represji ze strony władz pruskich. Członkowie tych towarzystw z czasem otrzymali przydomek „hajdownców”, co stanowi jednoznaczny dowód na to, jakim powszechnym szacunkiem cieszył się Wawrzyniec Hajda w społeczeństwie.

Jako redaktor i działacz prasowy, Hajda współpracował z polskojęzycznymi gazetami (m.in. „Katolikiem”), w których publikował artykuły promujące polską kulturę i sprzeciwiające się procesom germanizacji. Sam, mimo ograniczonych dochodów, sprowadzał na Śląsk polską prasę oraz literaturę, udostępniając ją szerokiemu gronu odbiorców.

Swoje poglądy głosił także podczas licznych spotkań i wieców, mobilizując ludność do obrony swojej tożsamości narodowej. Dzięki konsekwentnej pracy i determinacji Wawrzyńca Hajdy i jego uczniów, udało utrzymać się polskość na Śląsku, co miało kluczowe znaczenie dla przetrwania polskiego dziedzictwa na tych terenach w trudnym czasie pruskiej dominacji. Jednym z sukcesów działalności Hajdy i jego wychowanków jest zwycięstwo „sprawy polskiej” w okresie wyborów do parlamentu Rzeszy w 1893 roku w Piekarach Śląskich i okolicy. Jego działalność stała się inspiracją dla kolejnych pokoleń Ślązaków w walce o zachowanie swojej narodowej tożsamości.

26 czerwca 1922 roku doszło do jednego z najważniejszych wydarzeń w życiu Wawrzyńca Hajdy. Na czele polskich wojsk na Górny Śląsk wkroczył generał Stanisław

Szeptycki. Tam, przy bramie triumfalnej postawionej przy piekarskim kościele, powitał go 78-letni Wawrzyniec Hajda, co miało wymiar symboliczny. Hajda całe życie wierzył w odzyskanie niepodległości przez Polskę i swój ukochany Śląsk, doczekał więc chwili, o nadejściu której marzył od dawna. Zmarł w wieku 79 lat w dniu 27 marca 1923 roku w Piekarach Śląskich. W dniu 1 kwietnia 1923 roku odbył się jego pogrzeb z udziałem przedstawicieli władz wojewódzkich, kościelnych i gminnych. Został pochowany na cmentarzu przy ul. Kalwaryjskiej w Piekarach Śląskich.